

Lotenhulle 1944: de weg naar “vrijheid”

In juni 1944 barstte het oorlogsgeweld opnieuw los met de grootscheepse landing van de westerse geallieerden, aan de Normandische kust van Frankrijk “Operatie Overlord”, het begin van de bevrijding van West-Europa.

Na de landing van de geallieerden dachten velen dat de bevrijding binnen enkele weken een feit zou zijn. Toch bleven de Duitsers in Normandië meer dan een maand lang hardnekkig weerstand bieden. Pas in juli kwam er een definitieve doorbraak van de geallieerden en na de val van Parijs eind augustus trokken de Duitsers zich snel, massaal en chaotisch terug. Zij lieten bijna al hun materieel achter. Velen gaven zich over of waren gewond, dood of vermist.

In Lotenhulle wisten de Duitsers dat de geallieerden op komst waren. Een aantal Lootse jongeren werd vanaf eind juni verplicht om putten te graven langs de wegen o.a. in de Nevelestraat, rechtover de woning van de familie Claeys en in de Pittemstraat, op de weilanden van Oscar Peltijn. Bij de “gelukkigen” waren onder andere Maurice De Vlieger, Felix Pauwels, Miel Van de Sompele, Julien Coppens, Salomon de Jaeger, Ernest Verschaeve, Jozef de Craene, Omer Van der Plaetsen, Armand De Meyer, Maurice Van der Vennet, Paul De Moor, Julien Vermeire, Robert Leenknecht, Jacques De Moor, Michel Van Renterghem en Antoine Schelstraete. Voor hun inspanningen werden ze 7 frank per uur uitbetaald.

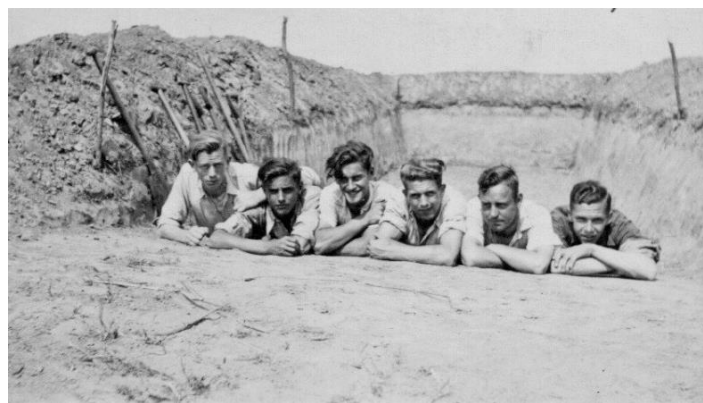
In de gegraven putten hoopten de Duitsers, bij een eventuele luchtaanval, beschutting te vinden voor hun terugtrekkende camions. Eens het zover was hebben die putten hen echter weinig geholpen.

*Een groep Lootse jongeren, die werden opgeëist, trekt met de spade in de hand, per fiets naar de Nevelestraat, om daar een put te graven.
V.l.n.r.: Jacques De Moor, Julien Vermeire, Julien Coppens, Michel Van Renterghem, Paul De Moor, Antoine Schelstraete en Robert Leenknecht.*

Bij zo'n opdracht voelde men dat het einde van de bezetting naderde. Goed twee maanden werd aan de putten gegraven. Bij de graafwerken aan de put in de Nevelestraat had Antoine Schelstraete dagelijks een pakje boterhammen met hesp mee die hij op de hoek van de put legde. De Feldgendarmen, die elke dag passeerden om de graafwerken te controleren namen het pakje in dank mee. Zo was men zeker dat men ze niet meer terug zou zien. Eens ze weg waren, kropen ze uit de put om te helpen op de boerderij van de familie Claeys gelegen aan de overzijde van de straat. De aangeboden hulp konden ze immers best gebruiken. Hun twee zonen, Gaston en André, werden, vanaf 15 juni 1943, als opgeëisten door de Gestapo gezocht

waardoor ze dienden onder te duiken. Uiteindelijk werden beiden toch opgepakt. Voor het gezin Claeys kwam dit dubbel hard aan. De ganse gemeente leefde met hen mee en probeerde te helpen waar mogelijk. Zo waagden onze putgravers het om, op een sluike wijze, het gezin een handje toe te steken. Ze hielpen er o.a. op het veld met het ontluizen en plukken van de tomatenplanten, het onkruid verwijderen of met tal van andere nuttige werken.

Middagpauze in de put langs de Nevelestraat. Op de foto rechts herkennen we v.l.n.r.: Paul De Moor, Julien Vermeire, Robert Leenknecht, Jacques De Moor, Michel Van Renterghem en Antoine Schelstraete.

Eind augustus 1944 zat het verblijf van de Duitse soldaten, in Lotenhulle, erop. Ze verkozen om zich tijdig terug te trekken in de hoop om zo te ontsnappen uit de handen van de oprukkende bevrijders. Wagens, camions en paarden werden ingespannen. Om het transport voor iedereen mogelijk te maken, werden tevens een aantal boeren, waaronder Maurice Van Meirhaeghe, Astère Maenhout, Oscar Peltijn, Paul Boone en Marcel Olivier, opgeëist om, met paard en kar vanuit Lotenhulle naar Antwerpen te trekken. Elke kar was volgeladen met een tiental soldaten, hun bijhorende wapens en bagage. Onze Lootse vrienden zijn allen, met of zonder paard, veilig teruggekeerd.

Romanie Van Loocke herinnert zich nog vrij goed hoe de twee Duitsers August en Joep, die bij hen verbleven vertrokken: *“Ik zie ze nog altijd met paard en kar vertrekken, naar ons zwaaiend, met hun armen in de lucht, al roepend: ‘Auf Wiedersehen. Wir kommen nach dem Krieg zurück!’ Toen ze beiden klaar stonden om te vertrekken zag haar jongste zus Leona dat ze het portret van Hitler dat in hun kamer hing, waren vergeten. Ze nam het van de muur en reikte het hen toe, maar ze antwoorden: ‘Steek het maar in brand, op hem moeten we toch niet meer rekenen!’ Geen van beiden hebben ze na de oorlog nog teruggezien. Joep sneuvelde aan de Belgisch-Nederlandse grens en August werd door de Polen gevangen genomen”.*

Denise Taghon, een jong meisje die in het Meulenstraatje woonde en verliefd was geworden op de Duitse soldaat Heinz die bij René Beert, eveneens in het Meulenstraatje, verbleef is samen met hem mee gevlucht. Op zijn paard zijn ze vertrokken richting Duitsland waar ze hoopten een nieuwe toekomst te kunnen opbouwen. Hun plannen werden echter snel de grond ingeboord. Slechts tot in Antwerpen zijn ze geraakt. Daar werden ze aangehouden. Lang nadien is Denise, alleen, naar Lotenhulle teruggekeerd.

Nadat alle Duitsers vertrokken waren was het even stil in Lotenhulle. De gegraven putten lagen er eenzaam en verlaten bij. Het doel waarvoor ze gegraven werden zou nooit uitgevoerd worden. Een totaal andere bestemming werd hun lot... lang hebben ze er niet moeten op wachten.

7 en 8 september 1944: de bevrijders vallen aan

Op donderdag 7 en vrijdag 8 september 44 trokken heel de dag Duitse soldaten voorbij die op aftocht waren richting de Scheldemonding. De terugtrekkende Duitsers die vanuit Tielt over Ruiselede probeerden om via Maldegem naar Holland te vluchten, hadden tussen Ruiselede en Aalter zware verliezen geleden. Een deel van de gehavende colonne zocht beschutting achter het Poeke-park en probeerde zo via het dorp van Lotenhulle terug op de baan Deinze-Aalter te komen. Op donderdag 7 september bleven de colonnes vrachtwagens en tanks, die als eerste het dorp doorkruisten, door een zwaar bewolkte hemel gespaard van luchtbombardementen. Maar op vrijdag 8 september was de hemel opgeklaard en kregen ze de volle lading.

Kwart over vijf vielen zes Hawker Typhoon jachtbommenwerpers van de 131ste Poolse Wing de terugtrekkende colonnes aan met een ongelooflijke precisie. Met hulp van de Lootse Witte Brigade, die de troepenbewegingen had doorgegeven, werden de Duitsers verrast. Ze probeerden nog enige weerstand te bieden maar snel beseften ze dat dit tevergeefs was. Ze sloegen in paniek en waren totaal ontredderd. Een deel zocht beschutting in de dichtstbijzijnde woningen. De anderen vluchten door de straten en velden richting Bellem en Aalter. Hierbij werden vijf Duitse soldaten gedood en telde men ook verschillende gekwetsten. Zij lagen verspreid tussen een massa dode paarden, stukgeschoten wagens en fietsen waarmee ze zich verplaatsten. Na de aanval werden de gedode en gekwetste Duitse soldaten opgeladen en meegenomen, door de overblijvende groep, op hun verdere aftocht. Daarna werd het stil. Ze waren weg.

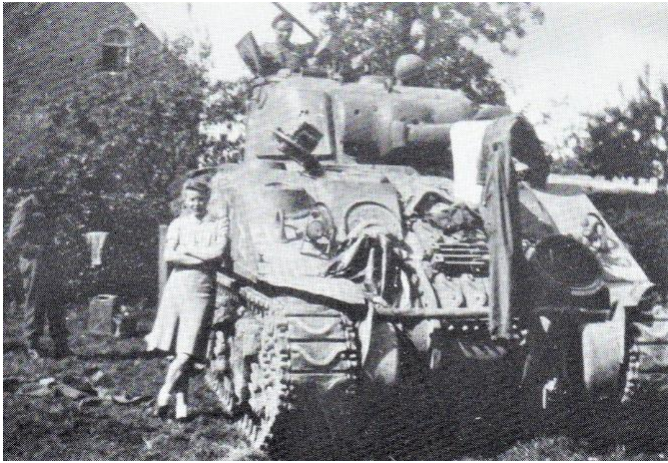
God zij dank vielen er geen slachtoffers onder de Lootse bevolking. Wel werd er materiële schade aangericht aan een aantal huizen, gelegen langs de vluchtroute van de Duitsers.

Zaterdag 9 september 1944: Lotenhulle bevrijd!

Het was een mooie zaterdagmorgen, volledig windstil en er scheen een prachtige septemberzon.

Omstreeks negen uur reed de 1ste Poolse pantserdivisie, vanuit Tielt en Ruiselede, ons dorp binnen met een hele colonne Sherman-tanks. Het waren de troepen van generaal Stanislas Maczek die Lotenhulle hebben bevrijd. Het was een onbeschrijflijk gevoel. Een explosie van geluk... *“Het is gedaan! We zijn vrij!”* De inwoners waren dol van vreugde. Overall kwamen mensen de straat op om de geallieerden te verwelkomen. De eerste die, toen ze aan het kerk aankwamen, op een tank sprong was Henri Claerhout. Hij reed, wuivend van blijdschap, zijn ereronde mee, door het dorp. Henri was de zoon van dokter Claerhout. Ze woonden in de villa op de hoek van het dorp en de Poekestraat. Henri stond aan het hoofd van de 1ste sectie van de 2de afdeling van het Geheim Leger, sarcelle B, gewest Deinze. Hij is met de Poolse bevrijders meegetrokken.

In het “Klein Kasteelken”, het voormalig Loots hoofdkwartier van de Duitsers die tijdens de jaren van bezetting in Lotenhulle verbleven, werden een aantal Litouwers aangetroffen. Ze hadden, als dwangarbeiders, gewerkt voor de Organisatie Todt (afgekort O.T.), een Duitse overheidsorganisatie die zich bezighield met de bouw van verdedigingswerken en het herstel van door luchtaanvallen beschadigde verbindingen. Tijdens de terugtrekking werden ze door de Duitsers gewoonweg gedumpt en aan hun lot overgelaten. Samen met de gevangengenomen Duitse soldaten werden ze in het magazijn van Cuypers, op de Kleine Plaats, opgesloten. Ze werden er bewaakt door plaatselijke verzetslieden om vervolgens, als krijgsgevangenen, aan de Poolse bevrijders overgeleverd te worden.

Een tank van de Geallieerden bij hun intocht in Lotenhulle, september 1944. Op de achtergrond bemerk je de zijgevel van het huis van gemeentesecretaris Oscar de Kesel (op de hoek van de Nevelestraat met de Grote Plaats).

Spandoek boven het kruispunt Aalterstraat (Stwg. op Deinze) en de Dorpstraat (Lodorp): “Welkom aan de bevrijders”. Drie Poolse officieren lieten zich fotograferen onder het laken terwijl enkele militairen en burgers toekeken. (Foto verzameling Peter Taghon en opgenomen in “België 1944, de bevrijding”, Lannoo, 1993)

Dorpsgenoten en hun verhaal over de bevrijding

Pastoor Irené Van der Sypt

In het ‘Liber Memorialis’, eigendom van de kerkfabriek van Lotenhulle, beschreef pastoor Irené Van der Sypt de bevrijding van Lotenhulle als volgt:

“Vrijdag 8 september 1944 (O. L. Vrouw geboorte) Duitse kolonne wordt gemitrailleerd rond de kerk door Engelse vliegeniers: kerk een weinig geschonden (onderste deel van H. Hartraam boven hoogaltaar, muur boven koorzitsel, enige gaten in dak en vout). Te deum Laudamus. Geen slachtoffers onder de inwoners; enige huizen rond de kerk (dr. Claerhout), kinderen De Meyer, Verstraete (Maurice) nogal geschonden. Het Heilig Hert en O.L. Vrouwen hebben ons beschermd: Gratias.

Zaterdag 9 september: De tanks der Verbonden (Polen, Engelsen) komen toe rond 10u. Bevrijd! Vlaggen uit! Te Deum Laudamus.”

Robert Leenknecht

Robert Leenknecht in Lotenhulle geboren op 26 februari 1926 woonde in de Dorpsstraat 22, naast het voormalig huis van burgemeester Hulin de Loo. Zijn moeder baatte er een winkel uit van kruidenierswaren en drank. Op 16 jarige leeftijd werd hij lid van het Geheim Leger. Hij was een goede vriend van Henri Claerhout, zijn chef van het Geheime Leger, gewest Deinze.

In de haag voor ons huis lag een Duitser met zijn geweer naar de vliegtuigen te schieten. Ons huis was doorschoten. Een projectiel boorde zich door de voordeur en kwam door de achtermuur terug naar buiten. Op onze oprit stond een Duitse wagen die door de vliegtuigen deskundig in flarden werd geschoten. Het werd een trieste aftocht voor de Duitsers maar voor ons was het een grote opluchting. De laatste Duitsers die ik me herinner in ons huis waren SS-ers. Ze kwamen de winkel binnen en

Banier van de afdeling van het Belgische Geheim Leger te Lotenhulle: schuiloord taling (sarcelle in het Frans). Door Robert Leenknecht geschonken aan het oorlogsmuseum “Elf November”, Drapstraat 16, 9810 Nazareth. (Foto: André Bollaert)

vroegen om koffie. Mijn moeder moest die bereiden en zij moest voor hun ogen de eerste tas uitdrinken. Daarna dronken zij hun tas leeg en vertrokken.

Angèle Van de Weghe

Angèle Van de Weghe, dochter van Emiel en Maria Blancke, vertelt hoe zij als, als 16-jarige, in het Meulenstraatje de bevrijding beleefde:

“Toen op 8 september de Duitsers vanuit de lucht werden aangevallen heb ik met mijn ouders en m'n twee broertjes Lucien en Roger in de kelder beschutting gezocht. In de kelder hoorden wij de beschietingen. Het was een hels lawaai waardoor wij ervan overtuigd waren dat er hevige gevechten werd. Later vernamen we dat de regen van ontploffingen werd veroorzaakt door een in brand geschoten wagen geladen met munitie. Toen de beschietingen over waren zijn wij terug uit de kelder gekropen. Van in onze achtertuin zagen we hoe de Poekestraat bezaaid lag met gesneuvelde paarden en omgekantelde wagens. De Duitse soldaten die de beschietingen hadden overleefd kwamen van overal uitgekropen en zetten als zotten hun vluchtweg verder. Het was zielig om dit alles te zien. Ik vergeet nooit het beeld van een Duitse soldaat die op een schamele fiets, zonder banden, kletterend over de kasseien van het Meulenstraatje reed ... een inriest beeld!

De volgende dag, vroeg in de morgen kwamen de Poolse tanks vanuit Poeke ons dorp binnengereden. Doordat de Poekestraat, van aan het park tot op het dorp, versperd was door een lange rij van dode paarden en achtergebleven karren moesten ze, aan de splitsing van café “t' Sperreke”, hun weg naar het dorp vervolgen via het Meulenstraatje. Zo kwamen ze voorbij ons huis. Ik zie die eerste tank nog komen... vader weende, het werd hem emotioneel te veel... Wij stonden allemaal buiten en kregen chocolade aangeboden. Mijn jongere broertje Lucien had nog nooit chocolade geproefd, wat het voor hem tot een bijzondere belevenis maakte!

De kinderen liepen achter de tanks aan en aan het mannenvolk werden Engelse sigaretten gegeven. Deze hadden een aparte geur maar ze werden gretig gerookt.

In de namiddag startte een groot feest. Iedereen was door het dolle heen van vreugde. Ze begaven zich naar de “Grote Plaats” waar een spontaan dorpsfeest ontstond. Op de trappen van de melkerij zat Georges Mattheeuws te spelen op zijn accordeon... dansen, zingen, lachen en springen, een ontlading van geluk!

Ook in onze straat was het volop feest, een buurte om nooit te vergeten!

Romanie Van Loocke vertelt

Hoeveel Duitsers er hier den 8ste september op hun vlucht richting Aalter en Bellem gepasseerd zijn kan ik niet zeggen, maar het waren er enorm veel. Ons bietenveld was platgelopen, het was precies een kasseiweg maar dan van bieten. En onze straat, een zandstraat, was niet meer te herkennen, zo plat gereden, het was precies een macadamweg. Ik hoorde en zag de jachtvliegtuigen voorbij vliegen, zo laag dat ik zelfs de piloot en de mitrailleur goed zag zitten.

Wat ik me ook nog goed herinner is het lot van een SS-er: in het begin van de Bellemstraat (nu Prinsenstraat) had hij zich, op het hof van boer Alfons Casset, weggestoken achter een kleine schelf (stapel) stro. Niet meer wetende waarin of waaruit schoot hij op alles wat bewoog. Met zijn laatste kogel heeft hij zich door het hoofd geschoten. De volgende dag werd hij op een kar, met een bodem van stro, overgebracht naar het dorp en voorlopig op het kerkhof begraven. Later werd hij ontgraven en naar zijn geboortedorp overgebracht.

De volgende dag, vroeg in de morgen zat ons vader reeds zijn duiven te verzorgen op den duivenzolder. Vanuit de duiventil kon hij het dorp zien. Opeens kwam hij naar beneden gelopen en riep ons toe: “ze zijn daar, de bevrijders, ik zie de tanks”. Hoe ze op het dorp ontvangen werden heb ik zelf niet gezien maar 's avonds ben ik wel naar het dorp geweest, tot op de Grote Plaats. Aan de melkerij was het hele dorp samengekomen om de bevrijding uitbundig te vieren. De bevrijders werden meegesleurd in één groot Loots volksfeest. Elke soldaat werd omringd door feestvierders. Ikzelf voelde mij nog een beetje triest omdat mijn broer André dit allemaal niet kon meemaken. Hij zat nog steeds, als opgeëiste, in Duitsland. Een soldaat sprak me hierover aan. Met behulp van een stok tekende hij, in het zand, een plannetje van Duitsland. In gebroken Frans legde hij me uit hoe Duitsland door de Geallieerden zou ingenomen en verslagen worden. Hij verzekerde me dat mijn broer binnenkort zal vrij zijn. Zijn woorden beurden me een beetje op, ze gaven mij een sprankeltje hoop!

8 en 9 september: één achtergebleven Duitse soldaat verteld door Armand Van Parys

Het gezin Van Parys woonde destijds in de Pittemstraat, in een woning gelegen op het domein van de familie Hulin de Loo. Vader Cyriel werkte bij de Hulins en was er verantwoordelijk voor de boerderij. Zoon Armand heeft van zijn vader en broer Georges ondervermelde gebeurtenis overgeërfd:

“Op 8 september heeft één Duitse soldaat van de chaotisch aftocht de kans gegrepen om te deserteren door zich te verschansen op de zolder van de stalling van Hulin de Loo. Daar werd hij dezelfde avond ontdekt door Georges Van Parijs. Hij gaf zich onmiddellijk over en riep daarbij, in gebroken Engels, “I Tommy”, duidelijk aangevend dat hij de Duitsers de rug toekeerde. In verdere gesprekken kon men van hem loskrijgen dat hij een Russische krijgsgevangene was die verplicht werd om met de Duitsers mee te vechten. Vader Cyriel Van Parijs bracht hiervan Pierre Hauters op de hoogte. Pierre was oud-douanier en opzichter bij de familie Hulin de Loo. Hij woonde in het Achterstraatje, nabij de betreffende stalling waarin de soldaat zich had verschanst. De dochter van Pierre Hauters was de moeder van Robert Leenknecht, lid van het Geheim Leger. Zo werd de Witte Brigade van dit feit op de hoogte gesteld. Men zat verveeld met de achtergebleven soldaat die men liever zo snel mogelijk kwijt wilde. Maar om de goedwillige man zijn leven te redden hadden ze een scenario uitgedokterd om hem aan de bevrijders over te leveren. Na intern overleg werd Robert Leenknecht de taak toegewezen om met de arme soldaat naar buiten te komen en het te doen lijken dat hij door hem gevangen was genomen. Zo gebeurde het de volgende dag toen de Poolse bevrijders het dorp binnenkwamen kwam Robert Leenknecht met de ongelukkige tevoorschijn, daarbij zijn wapen geplaatst tegen het hoofd van de met schrik bevangen soldaat. Op die manier werd hij als krijgsgevangene overgeleverd aan de Poolse bevrijders. Hoe het met de arme soldaat verder verliep is men spijtig genoeg nooit te weten gekomen.”

10 september: start van de opruimingswerken

10 september werd gestart met de zondagsmis. Het was een speciale kerkdienst, de eerste na meer dan vier jaar onder het Duitse juk geleefd te hebben. Niet alleen zat de kerk vol met Lootse inwoners, ook de Poolse soldaten kwamen hun zondagsplicht vervullen. In zijn zondagspreek uitte pastoor Van der Sypt, in naam van alle inwoners, een welverdiend dankwoord. Hij wenste allen proficiat en succes in hun verdere bevrijdingstocht.

Daarna kon men beginnen met het opruimen van alles wat door de Duitsers, op hun terugtocht, werd achtergelaten. De dorpskern, vooral rond het kerkplein en de Poekestraat, bezaaid met dode paarden, achtergelaten fietsen en ander oorlogsmateriaal moest zo vlug mogelijk vrijgemaakt worden.

10 september 1944: zicht op het dorp na de aftocht van de Duitsers. Een achtergelaten kar op de hoek van de kerkhofmuur en verderop ligt de weg bezaaid met dode paarden. (foto: Robert Leenknecht)

Iedereen die dacht iets te kunnen gebruiken was op het appel. Zo moest men er vlug bij zijn om één van de vele achtergelaten fietsen te bemachtigen. Fietsenmaker Omer Van Oyen had het ook in de gaten dat niet alleen fietsen maar ook bruikbare onderdelen hem konden dienen. De garelen van de paarden werden, voor het leder, verzameld door o.a. de gareelmakers Gentiel en Alfons Van Der Vennet (*bijgenaamd "Nijstop", een beetje als kluizenaars levende broers, die in het begin van de Heirstraat woonden, schuin tegenover de melkerij. Hun lapnaam hadden ze van vader Gustaaf geërfd die deze bijnaam gekregen had omdat hij een crack was in het laten draaien van een top, een kinderdraaitol, op het winterijs*).

Maar vooral het paardenvlees was gegeerd. Iedereen die een beetje kennis had en over de nodige handigheid beschikte in het versnijden van vlees probeerde zijn voorraad in te slaan. Zelfs vanuit Nevele kwam een alerte slager, *Lemmers genaamd*, het bruikbare vlees van de dode paarden uitsnijden om het daarna verder te verwerken. Je mag ervan overtuigd zijn dat het paardenvlees en de malse paardenbiefstukken zeker zullen gesmaakt hebben. Bij de gelukkigen was rantsoenering voor eventjes een vergeten tijd.

De kadavers van de paarden, met wat ervan overbleef, werden door een groep vrijwilligers, waartoe ook mijn grootvader Alfons De Meyer behoorde, begraven in de voor de Duitsers gegraven putten in de Nevelestraat en Pittemstraat. Deze putten kregen uiteindelijk toch nog een nuttige bestemming. Ze waren zelfs niet voldoende om alles te verwerken. Men diende bijkomende putten te graven in de Aalterstraat en Poekestraat.

Enmaal ons dorp bevrijd, was het belangrijk om het bestuur weer op gang te krijgen, immers de oorlog was nog niet afgelopen en tal van problemen moesten worden opgelost zoals o.a. de bevoorrading van de bevolking. Georges Hulin de Loo nam zijn taak als burgemeester opnieuw op. Op 28 september 1944 kwam voor het eerst de gemeenteraad bijeen. De continuïteit van beleid werd opgestart waardoor er eindelijk een beetje uitzicht kwam op betere tijden.

De kerk met de pastorie en omgeving zoals deze er eind september 1944 uitzag, alles ligt er netjes bij.